

4. Концепция контроллинга: Управленческий учет. Система отчетности. Бюджетирование/ Horvath & Partner; Пер. с нем. – 3-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – 269 с.
5. Лаута Ю.С. Создание системы контроллинга на промышленном предприятии / Ю.С. Лаута, Б.И. Герасимов; под науч. ред. д-ра экон. наук, проф. Б.И. Герасимова. – Тамбов: Изд-во Тамб.гос.техн.ун-та, 2005. – 96 с.
6. Про програму подальшого реформування системи споживчої кооперації України / Вісті центральної спілки споживчих товариств (діловий випуск) . – № 41 (1062) . – 12 жовтня 2012. – С. 5-11
7. Фалько С.Г. Контроллинг для руководителей и специалистов / С.Г. Фалько. – М. : Финансы и статистика, 2008. – 272 с.
8. Фольмут Х. Й. Инструменты контроллинга от А до Я / Фольмут Х. Й. [пер. с нем.]; под ред. и с предисл. М. Л. Лукашевич, Е. Н. Тихоненковой. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 288 с.
9. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга : пер. с нем. / Хан Д. ; под ред. Турчака А.А., Головача Л.Г., Лукашевича М.Д. – М. : Финансы и статистика, 1997.

УДК 631.11:65.016.8

Кравчук Л.С.,
к.е.н., доцент
Гава М.О.,
магістр
Миколаївський національний аграрний університет

ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка завдання. У ринковій економіці банкрутство підприємств – закономірне явище. Із кожних 100 новостворених підприємств на ринку залишається від 20 до 30 одиниць. Проте, через недосконале законодавство, брак належного теоретико-методичного забезпечення процедури санації, дефіцит кваліфікованого в цих питаннях фінансового менеджменту, багато із потенційно життєздатних підприємств України стають потенційними банкрутами. У зв'язку з цим, дослідження питання про банкрутство підприємства стає надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізом фінансового стану підприємств займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Є. Андрущак [1], В. Бандурін [2], С. Довбня [3], Л. Бернштейн [4], М. Білик [5], Є. Боді [6], Ю. Великий [7], С. Румянцева [8] та інші.

Перспективними щодо подальших досліджень у даному напрямі є питання, пов'язані з удосконаленням механізму прогнозування ймовірності банкрутства з точки зору його складових, існуючих критеріїв, вибору системи показників та інше.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із головних завдань управління в конкурентному ринковому середовищі є виявлення загрози банкрутства і розробка контрзаходів, спрямованих на подолання на підприємстві негативних тенденцій.

Банкрутство – неспроможність підприємства задовольнити вимоги кредиторів і здійснювати обов'язкові платежі в бюджет.

Діагностика банкрутства – це своєчасне виявлення неплатоспроможності, збитковості, фінансової залежності від зовнішніх джерел фінансування, низької ділової активності.

Питання визначення ймовірності банкрутства підприємства стоїть особливо гостро, адже достовірна і своєчасна ідентифікація негативних факторів впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства дозволяє сформувати відповідну фінансову політику та розробити заходи, направлені на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, підвищити платоспроможність, забезпечити конкурентоспроможність підприємства у довгостроковому періоді, а головне – попередити ризик банкрутства підприємства.

Існує значна кількість методів діагностики за допомогою моделей ймовірності банкрутства: двофакторна та п'ятифакторна моделі Е. Альтмана, п'ятифакторна модель Е. Альтмана адаптована, дискримінантна модель Р. Ліса, дискримінантна модель Дж. Таффлера, показник діагностики платоспроможності Ж. Конана і М. Гольдера, коефіцієнт У. Бівера, модель Г. Спрінгейта, дискримінантна модель О. Терещенка, модель Р. Сайфулліна-Г. Кадикова, О. Зайцевої та інші.

Найбільш широке застосування серед методів прогнозування банкрутства

отримала модель «Z - рахунку» Е. Альтмана. Цей метод запропонований у 1968 р. відомим економістом Е. Альтманом. Індекс, побудований за допомогою апарату мультиплікативного дискримінантного аналізу і дозволяє у першому наближенні розділити господарські суб'єкти на потенційних банкрутів і не банкрутів.

У загальному вигляді індекс має вигляд:

$$Z = 3,107 \cdot K_1 + 0,995 \cdot K_2 + 0,42 \cdot K_3 + 0,847 \cdot K_4 + 0,717 \cdot K_5, \quad (1)$$

де K_1 – відношення прибутку до сплати відсотків до активів;

K_2 – відношення виручки до активів;

K_3 – відношення балансової вартості власного капіталу до залученого;

K_4 – відношення реінвестованого прибутку до активів;

K_5 – відношення власних обігових коштів до активів.

При значенні показника, більшому за 1,23 – фінансовий стан є стійким, а при меншому за 1,23 – нестійким.

Згідно з «Методичними рекомендаціями щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства», затвердженими наказом Міністерства економіки України від 17.01.2001 р. №10, для проведення системного експрес-аналізу фінансового стану підприємства пропонується використовувати коефіцієнт Бівера (K_B), який розраховується за формулою:

$$K_B = (ЧП - НА) : (ДЗ + ПЗ), \quad (2)$$

де ЧП – чистий прибуток;

НА – нарахована амортизація;

ДЗ – довгострокові зобов'язання;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Коли K_B вище 0,4 – підприємству банкрутство не загрожує. Якщо протягом тривалого періоду коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2 – це означає формування незадовільної структури балансу.

Російські вчені Іркутської державної економічної академії пропонують для прогнозування ризику банкрутства R-модель, котра має наступний вигляд:

$$R = 0,38 \cdot K_1 + K_2 + 0,054 \cdot K_3 + 0,63 \cdot K_4, \quad (3)$$

де K_1 – відношення оборотного капіталу до середньорічної суми активів;

K_2 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу;

K_3 – відношення виручки до середньорічної суми активів;

K_4 – відношення чистого прибутку до сукупних затрат.

Вірогідність банкрутства підприємства у відповідності до значення моделі визначається наступним чином (табл.1).

Таблиця 1

Зони банкрутства підприємства

Значення R	Вірогідність банкрутства, %
Менше 0	Максимальна (90-100)
0–0,18	Висока (60-80)
0,18–0,32	Середня (35-50)
0,32–0,42	Низька (15-20)
Більше 0,42	Мінімальна (до 10)

Проблему неможливості використання зарубіжних методик у практиці оцінювання фінансового стану українських підприємств, спробував вирішити вітчизняний економіст О. Терещенко. Він розробив дискримінантну функцію з 6 змінними:

Модель О.О. Терещенка має вигляд:

$$Z_{\text{ТЕР}} = 1,5 \cdot X_1 + 0,08 \cdot X_2 + 10 \cdot X_3 + 5 \cdot X_4 + 0,3 \cdot X_5 + 0,1 \cdot X_6, \quad (4)$$

де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;

X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;

X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

X_4 – відношення прибутку до виручки;

X_5 – відношення виробничих запасів до виручки;

X_6 – відношення виручки до основного капіталу.

Коли $Z_{\text{ТЕР}} > 2$ – банкрутство не загрожує, $1 < Z_{\text{ТЕР}} < 2$ – фінансова стійкість порушена, $0 < Z_{\text{ТЕР}} < 1$ – існує загроза банкрутства.

Проведемо оцінку ймовірності банкрутства окремих сільськогосподарських підприємств Березнегуватського району Миколаївської області за допомогою вище розглянутих моделей діагностики загрози банкрутства підприємства, які з є більш точнішими та придатнішими для діагностики банкрутства безпосередньо українських сільськогосподарських підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Комплексна оцінка схильності до банкрутства окремих сільськогосподарських підприємств Березнегуватського району за 2009-2011 роки

Метод оцінки	Норматив	ДП ДГ «Реконструкція»	СТОВ «Соціалізм»	СОВ «Березнегуватський-сільськогосподарський»	ПОС «Енергія»	ПСП «Якowlісь-ке»
2009 рік						
Модель Е.Альтмана (1983 р.)	>1,23	13,57	12,41	9,1	5,74	2,74
Коефіцієнт Бівера	>0,2	0,13	0,18	1,4	0,7	1,31
Модель О.О. Терещенка	>1,0	3,77	8,52	9,71	5,0	3,29
R – модель Іркутської державної економічної академії	>0,42	0,04	0,57	0,45	1,8	1,03
2010 рік						
Модель Е.Альтмана (1983 р.)	>1,23	15,05	11,53	16,2	6,2	2,33
Коефіцієнт Бівера	>0,2	0,22	0,45	3,1	0,9	1,07
Модель О.О. Терещенка	>1,0	4,86	22,93	18,9	3,8	4,0
R – модель Іркутської державної економічної академії	>0,42	0,05	1,66	0,44	2,3	0,9
2011 рік						
Модель Е.Альтмана (1983 р.)	>1,23	18,13	21,70	16,2	8,7	3,86
Коефіцієнт Бівера	>0,2	0,29	0,09	3,3	3,1	2,19
Модель О.О. Терещенка	>1,0	4,68	14,28	14,1	5,6	5,68
R-модель Іркутської державної економічної академії	>0,42	0,09	0,49	0,32	2,0	1,15

Таким чином, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що для п'яти досліджуваних підприємств в цілому настання банкрутства є малоімовірним, а фінансовий стан підприємств є стійким, що позитивно вплине на подальшу господарську діяльність підприємств та забезпечить їм у майбутньому одержання високих фінансових результатів.

Найбільш стійкий фінансовий стан у СТОВ «Соціалізм», в найближчі 2-3 роки йому банкрутство не загрожує.

Висновки з даного дослідження. Моделі діагностики банкрутства дозволяють, користуючись обмеженою кількістю показників, оперативнo отримати інформацію про фінансовий стан підприємства і попередити виникнення кризового стану.

Проведений аналіз та узагальнення дали змогу зробити висновок, що розглянуті методики прогнозування банкрутства зарубіжних авторів мають низку суттєвих обмежень для їх використання на українських підприємствах:

- дані моделі не адаптовані до вітчизняної економіки і не враховують специфіку діяльності українських підприємств, а саме: особливості в системі бухгалтерського обліку і податковому законодавстві, вплив інфляції на формування показників діяльності підприємства, галузеву приналежність підприємства та ін.;

- відсутність статистичних даних по підприємствам-банкрутам, що не дозволяє скоригувати методику розрахунку питомої ваги коефіцієнтів з урахуванням економічних умов;

- проаналізовані методики не враховують інших важливих показників діяльності підприємства (методику побудовані на використанні балансових показників та показників звіту про фінансові результати);

- моделі не дають відповіді на питання, які з факторів вплинули на зміну рівня фінансової стійкості;

- за результатами використання моделей неможливо отримати інформацію щодо подальшого розвитку підприємства.

Серед вказаних моделей діагностики банкрутства найбільш прийнятною є модель українського дослідника О. Терещенка, яка дозволяє здійснити найбільш ранню діагностику ймовірності банкрутства. Це дає запас часу для впровадження антикризових заходів на підприємстві. Модель враховує специфіку діяльності українських підприємств та відмінності в методиці складання фінансової звітності в Україні та в розвинених країнах.

Моделі діагностики банкрутства не вказують на причини, які призвели підприємство до кризового стану, а лише констатують сам факт банкрутства підприємства. А для з'ясування причин виникнення кризового стану підприємства потрібно проводити комплексний аналіз його фінансового стану.

Література

1. Андрущак Є.М. Діагностика банкрутства українських підприємств / Є.М. Андрущак // Фінанси України. – 2004. – № 9. – С. 118-124.
2. Бандурин В.В. Проблемы управления несостоятельными предприятиями в условиях переходной экономики / В.В. Бандурин, В.Е. Ларицкий. – М. : Наука и экономика, 1999. – 164 с.
3. Бень Т.Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т.Г. Бень, С.Б. Довбня // Фінанси України. – 2002. – № 6. – С. 53-61.
4. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация / Л.А. Бернстайн ; пер. с англ., научн. ред. перевода чл.-кор. РАН И.И. Елисеева. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 624 с.
5. Білик М.Д. Сутність та оцінка фінансового стану підприємства / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 117-129.
6. Боди Э. Финансы : пер. с англ. / Э. Боди, Р.К. Мертон. – М. : Вильямс, 2007. – 592 с.
7. Великий Ю.М. Особливості кризового стану вітчизняних підприємств і методів його оцінки / Ю.М. Великий, О.Ю. Проскура // Фінанси України. – 2002. – № 10. – С. 29-34.
8. Румянцева С. Вдосконалення процедур банкрутства / С. Румянцева // Цінні папери України. – 2009. – № 46. – с. 20.

УДК 651.012: 65.07

Фроленко Р.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і контролю,
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРЕСИВНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЗДІЙСНЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Розвиток сучасних економічних відносин вимагає ефективної організації обліку і контролю діяльності організації. У процесі здійснення обліку і контролю стає зрозумілим, наскільки узгодженими є всі функції управління, оскільки виявляються недоліки, допущені при їх виконанні. Тому від ефективності здійснення обліку і контролю в кінцевому підсумку залежить якість управлінських рішень, що приймаються на всіх рівнях управління організацією. Це й визначає актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням здійснення обліку та контролю присвячені праці вітчизняної і світової економічної науки. Дану проблематику досліджували у своїх працях: Ф. Бутинець, В. Завгородній, В. Сопко, М. Пушкар, С. Свірко, В. Ковальов, О. Василик, В. Дем'янишин, І. Фаріон та ін. Однак, облік і контроль діяльності окремої організації вирізняються специфікою її роботи, що вимагає проведення подальших досліджень. Такого типу дослідження вимагають запровадження прогресивного інструментарію здійснення обліку та контролю діяльності організації.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності здійснення обліку і контролю діяльності організації та запровадження прогресивного інструментарію їх реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вплив зовнішнього середовища посилює